

המלאכה במשכן

חיברו את היריעות (סוג של בד) זו לזו על ידי תפירה.

הגדרת המלאכה

חיבור דברים נפרדים והפיכתם לגוף אחד על יד משהו אמצעי.

כאשר רוצים לחבר שני דברים זה לזה, יש אפשרות לקשור את שני הדברים יחד ויש אפשרות לתפור. וההבדל ביניהם הוא: מטרת הקשירה שיהיו שני דברים מחוברים. ומהות התפירה היא להפוך את השניים לאחד (ערוך השולחן סי' שיו, יח).

המלאכה מהתורה ומדרבנן

האיסור מהתורה הוא בשתי תפירות, אם עשה זאת באופן שהתפירה יכולה להחזיק מעמד, דהיינו שעשה קשר בראש החוט. וחכמים אסרו בכל אופן לתפור, גם אם התפירה לא יכולה להחזיק מעמד.

המלאכה בעצמה

תפירה על ידי חוט ומחט. (ובכלל זה מתיחת חוט תפירה שהחל להיפרם או מתיחה והידוק חוט של כפתור שתפירתו התרופפה). הדבקה, שימוש במהדק (סי' שמ סעיף ו וע"ע בש"כ פט"ו עא).

מתי מותר

חבור אסור, הצמדה מותרת.

הרעיון של מלאכת תופר הוא לחבר בין שני דברים, אבל מותר להצמיד שני דברים אחד לשני. ולכן מותר לחבר שני דברים כאשר מהותם מוכיחה עליהם שנועדו לסגירה ולפתיחה. כגון תיק תק. וריץ רץ. וסקוצ.

חיבור על ידי סיכה: יש מהאחרונים שהתייחסו לחיבור חלקי הבגד על ידי מחט וסיכה כחיבור, ולכן אסרו להדק את חלקי הבגד על ידי סיכת ביטחון וכדו'. ויש שלמדו שחזותו של המחט מוכיחה עליו שאין זה חיבור אלא רק הצמדת חלקי הבגד ומותר (דעת המשני"ב בסי' ש"מ ס"ק כז לאסור. ודעת החזו"א או"ח סי' קנ"ו להתיר. וכ"כ בחזו"ע שבת ח"ה תופר סעיף ב).

מלאכת קורע

המלאכה במשכן: פעמים שנוצרו חורים ביריעות מהתולעים, ועל כן קרעו את חלקי היריעה מסביב לחור ותפרו מחדש את חלקי הבד.

הגדרה: קריעה או הפרדה של דברים המחוברים יחד. מהתורה חייבים רק אם קורעים על מנת לתפור (וי"א שכל קריעה שיוצרת תיקון בכלל זה) ומדרבנן אסור לקרוע גם בשביל סתם להשחית ולקלקל.

דוגמאות

פתיחת מכפלת של הבגד על מנת ליצור מכפלת חדשה, אסורה מן התורה, כיון שהקריעה נועדה בשביל שיוכלו לתפור מחדש. ומדרבנן אסור לפרוס את המכפלת אפילו שלא לצורך כלל.

תלישת דבוקים: אסור לתלוש דף ממקום בו הוא דבוק, כיון שהדפים נחשבים כתפורים, והפרדתם היא מלאכת קורע.

קריעת נייר טואלט: אסור לקרוע את הנייר (ובשורש הנושא יש לעיין בסי' שמ סעיף יג בביאור הלכה ד"ה אין).

הסרת תוויות מבגדים: תווית התלויה בבגד בחוט, שאינה מחברת בין שני חלקי הבגד, אלא רק מהודקת לבגד, מותר להסירה (עיין באורחות שבת פ"א אות יד).

קריעה בדבר שנתפר לזמן קצר

תפירה לזמן: נחלקו הראשונים, האם תפירה לזמן קצר (כלומר כשתופר ובדעתו להתיר לאחר זמן) מותרת או אסורה, כלומר האם נאמר שכל המהות של תפירה זה רק כאשר מאחדים בין חלקי הבד השונים, אבל כאשר תפירה נעשית לזמן קצר, אין זה חיבור אמיתי. או שעצם החיבור בין חלקי הבד אסור גם אם מתכנן לפרוס את התפירה.

וממילא גם לגבי קריעה בדבר שנתפר לזמן קצוב. אם נאמר שזה לא נחשב תפור, אז מותר להפרידם. אך אם הם נחשבים תפורים אז ההפרדה נחשבת כקריעה.

הכרעה: הפוסקים נחלקו מה סוברים בנושא זה השולחן ערוך והרמ"א. דעת החזון איש שגם תפירה לזמן קצוב נחשב תפירה, וממילא אסור לקרוע. ודעת הרבה פוסקים אחרים שאין זו תפירה ואין זו קריעה (אורחות שבת פ"א הערה מג. ובאור לציון פכ"ט תשובה ו. ובחזו"ע ח"ה עמ' פה).

שימוש בפלסטר ובטיטולים שהדבקתם בדבק ולא בסקוצ', וכן פתיחת זוג גרביים חדשים שתפורים יחד, תלויה במחלוקת זו. אם אנו אומרים שתפירה לזמן אינה תפירה, ממילא מותר לפתוח את המדבקה שדבוקה לפלסטר. וכן מותר לפתוח את התפירה של הגרביים.

מלאכת מחתך

המלאכה במשכן: חתכו את העורות ואת הבדים בגודל ובמידה מסויימת.

הגדרת המלאכה: חותך דבר כלשהו ומקפיד על המידה והגודל.

ולכן, אין לחתוך כל דבר כאשר מקפידים על המידה הרצויה.

חיתוך באוכל: מלאכה זו לא נאמרה באוכל, ועל כן מותר לחתוך מאכלים בכל צורה, וכן מותר לחתוך תרופות וכדו' במידה מסויימת (סי' שכ במשנה ברורה בס"ק יב).